

“BİLECİK BELEDİYESİ YAŞAYAN ŞEHİR MÜZESİ İÇERİK YÖNETİMİ SANAT TARİHİ EĞİTİM VE DANIŞMANLIK TEKNİK DESTEĞİ PROJESİ”

Doç. Dr. Levent MERCİN
Dr. Rukiye DİLLİ

Proje Adı: “Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi İçerik Yönetimi Sanat Tarihi Eğitim ve Danışmanlık Teknik Desteği”

Proje Sahibi: T.C. Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA),

Proje Başvuru Sahibi: Bilecik Belediye Başkanlığı, İhaleyi Alan Kurum: “Gena” Eğitim Danışmanlık

Proje No: TR41/16/TD/0040

Projenin Başlangıç Ve Bitiş Tarihleri: 19 Ekim/19 Kasım 2016.

Danışman/Eğitmen: Doç. Dr. Levent MERCİN, Dr. Rukiye DİLLİ ve Onur AYDIN

Proje Danışmanlığı/Eğitimin Yeri: Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi ve Kültür Merkezi

Projede Verilen Eğitim Başlıkları: Müze görevlilerinin eğitimi ve müze sergileme, koruma, sürdürülebilirlik, bilgilendirme ve yönlendirme tasarımları.

Proje Danışmanlığının/eğitiminin planı (Ana ve alt başlıklar):

- Müze eğitiminin gerekliliği,
- Müze eğitimi ve süreci,
- Müze eğitimi materyal ve uygulamaları,
- Tasarım süreci ve özellikleri,
- Tasarım ilke ve elemanları,
- Müzede grafik tasarım ve örnekleri,
- Müzede yönlendirme ve bilgilendirme tasarımları,
- Müze-okul işbirliğinin önemi ve protokol hazırlama teknikleri,
- Müze tanımı ve türleri, işlevi, misyonu ve vizyonu,
- Müze personeli görev tanımları,
- Müze yönetmeliği,

- Müze organizasyon şeması,
- Müzede sanat tarihi kronolojisi,
- Müzede sanat tarihsel sergileme biçimleri,
- Müzede eser koruma (nem, onarım, ışık) konularında eğitim verilmiştir.

Ayrıca proje kapsamında "Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi"'nin mevcut durumunun; sergileme tasarımı, bilgilendirme tasarımı, eğitim etkinlikleri ve mekânının nasıl oluşturulabileceği, müzede somut ve somut olmayan kültürel mirasın hangilerinin sergilenebileceği, müzede yer alacak satış reyonu, kafeterya, depo vb. mekânların nasıl ve nerede olması gerektiği gibi konular ele alınmış, değerlendirilmiş, rapor hazırlanmış ve öneriler geliştirilerek danışmanlık/egitim hizmeti verilmiştir. Söz konusu proje kapsamında gerçekleştirilen eğitimin detayı ve sonuç raporu aşağıdaki gibidir:

Bilecik "Yaşayan Şehir Müzesi" Danışmanlık/Eğitim Programı Değerlendirme ve Sonuç Raporu (12-16 Kasım 2016)

Danışmanlık/Eğitimin birinci safhasında, tarihli eğitim programında öncelikle ön anket yapılmıştır. Ön anket verilerine göre eğitime katılanların daha önce müze eğitimi ile ilgili olarak herhangi bir eğitime katılmadıkları ve yayın okumadıkları anlaşılmıştır. Ayrıca bu anket ile proje kapsamında verilecek eğitim sayesinde; müze eğitiminin gerekliliği, müze eğitiminin türleri, müze eğitim örnekleri, müze eğitiminin amaçları konusunda ne gibi bilgi edinebileceklerini umdukları saptanmıştır. Bu eğitime gelmeden önce müze eğitimi hakkında bilgilendirilip bilgilendirilmedikleri de belirlenmiştir.

Anket sonrasında ilk sunumu Dr. Dilli yapmıştır. Dilli, sunumunda müzenin tanımı, türleri, müzelerin işlevlerine değinmiş ve bu konuları müzelerin sürdürülebilirliği ile ilişkilendirmiştir. Sonrasında müzelerin misyonu, vizyonu; restorasyon, konservasyon; somut olmayan kültürel miras, yaşayan kültür hazinesi gibi kavramların anlamları açıklanmıştır. Ayrıca müzelerin yönetsel işleyişi, organizasyon şemasının nasıl olması gerektiği, müze yönetmeliğinin müzeler için önemi ve yönetmelik nasıl oluşturulur? konularına değinilmiştir. Uygulamalı olarak müze yönetmeliği yapılmaya çalışılmış ve müzede bulunması gereken dökümanlar "defterler" ve güvenlik önlemleri anlatılmıştır.

İkinci sunum Onur Aydın tarafından gerçekleştirilmiştir. Aydın, sanat tarihi kronolojisi ile ilgili bilgi vermiştir. Kent müzeleri ile ilgili örnekler üzerinde durulmuştur. Eserlerin bulunduğu ortam, kent müzesinde bulunan eserler örneklerle anlatılmış ve konu ile ilgili Osmaniye Kent Müzesi videosu izletilmiştir.

Doç. Dr. Mercin, müze eğitiminin önemi, yaşam boyu öğrenmede müzelerin rolünü anlatmış ve bunların örneklerini çalışma yapırları üzerinde göstermiştir. Mercin, kültür varlıklarının korunmasının ülkemiz açısından önemi üzerinde durmuş, örnek

◆ Levent Mercin / Rukiye Dilli

slâytlar üzerinden (hırpalanmış ya da yok olmuş eserler) ve ilgili belgesellerle de destekleyerek kültürel mirasın korunmasında müzelerin ve eğitiminin önemine vurgu yapmıştır. Ayrıca müze eğitiminde güdeleyici ve motive edici unsurlar anlatılmıştır. Müze eğitimi, müzecilik faaliyetleri ile ilgili çalışma yapıları, kitaplar ve bilgilendirme grafikleri de bu eğitim sürecinde üzerinde durulan konular arasında yer almıştır.

Danışmanlık/Eğitimin ikinci safhasında, Doç. Dr. Levent MERCİN, eğitime katılan görevlilere “müzedede eğitim planı hazırlama” ile ilgili bir workshop çalışması yapmıştır. Daha önceden hazırlanmış bir form üzerinde açık uçlu soruların yer aldığı bir eğitim programında neler yapılabileceği konusunda katılımcıların görüşlerini almıştır. Bu çalışma ile bir gün önce yapılan müze eğitimi konusundaki eğitime katılanların akıllarında neler kaldığı ve müze eğitimi konusunda özgün düşüncelerinin olup olmadığı saptanmıştır. Sorular içerisinde gelen ziyaretçilere (hedef kitlelere uygun) neler kazandırılabilceği, müze öncesi, müze gezisi sırasında ve sonrasında neler yapılabileceği, eğitim için ne gibi malzemelerin kullanılabilceği, öğretilecek kelimeler, motivasyon soruları, hangi hikayelerin anlatılabilceği, işleniş ve eğitim sonrası nasıl bir değerlendirme yapılabileceği gibi maddeler irdelenmiştir.

Onur AYDIN, müzede eserler nasıl korunabilir başlığı altında metal, ahşap, plastik, bez, halı vb. özelliklerine sahip eserlerin korunma yöntemlerini anlatmıştır. Depolama sisteminin nasıl olabileceği ve nem ayarlarının nasıl yapılması gerektiği ve önemi hakkında bilgi vermiştir. Eğitimcilere kapılı mekânların nem ve sıcaklık ayarları ile ilgili şablon verilmiş ve ayrıca restorasyon ve konservasyon malzemeleri görseller eşliğinde tanıtılmıştır.

Doç. Dr. Levent MERCİN, müze-okul işbirliği eğitim protokolleri konu başlığı altında protokoller ne zaman, nerede, kim ile ve nasıl yapılması gerektiği konusunda bilgi vermiştir. Müzelerin sürdürülebilirliği açısından müze eğitim protokollerinin yapılmasının önemi anlatılmıştır. Müze protokollerinin bağlayıcı ve kapsamı konusunda bilgi verilmiştir. Müze-okul işbirliği programı örnekler üzerinden maddeler halinde anlatılmış ve protokol oluşturma süreci ve yasal bağlayıcılığı üzerinde durulmuştur. Protokol örnekleri gösterilmiş, protokol kapsamında uygulamaların nasıl işletilebileceği ile ilgili matbu evraklar üzerinde durulmuştur.

Dr. Rukiye Dilli, müzelerde sürdürülebilirlik konusuna değinmiştir. Müzelerin sürdürülebilirliği ile ilgili olarak özellikle kültürel mirasın nasıl korunması gerektiği konusu irdelenmiştir. Somut ve soyut kültürel mirasın korunması ve yaşatılması için kent müzelerinin önemli bir misyonu üstlendikleri belirtilmiştir. Özellikle önemli müzelerin sürdürülebilirlik konusunda yönetim organizasyonları oluşturdukları belirtilmiştir. Müzelerin her tür sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirlik ile ilgili tedbirler alması gerektiği vurgulanmış; örneğin çevresel sürdürülebilirlik konusunda enerji tüketiminin azaltılması, ekolojik ürünlerin kullanılması, yalıtım yaptırılması vb. gibi unsurların, Bilecik Yaşayan Şehir Müzesi’nde sürdürülebilirlik için neler yapılabileceği konusunda fikirler geliştirilmiştir.

Onur AYDIN, Müzedeki eserlerin/ürünlerin sergilenmesi konusunda genel anlamda bilgiler verdi. Bilgileri sunum şeklinde gerçekleştirdi. Özeldi ise sanat tarihsel sergilemenin özellikleri üzerinde durdu. Sergilemede, ışık, ses, efekt, biçim, estetik, bütünlük, okunabilirlik algılanabilirlik vb. birçok konunun sergilemede çok etkili unsurlar olduğu ve bunların nasıl olması gerektiği örnekler üzerinde anlatıldı. Sergilemede eser veya ürün bütünlüğüne dikkat edilmesi gerektiği aktarıldı. Müzede sanat tarihine göre sergileme teknikleri örnek slâytlarla anlatıldı.

Danışmanlık/Eğitimin üçüncü safhasında, Doç. Dr. Levent MERCİN, tasarım nedir, tasarım süreci, bir tasarım yapmadan önce dikkat edilecek hususlar, tasarım ilke ve elemanlarını örnekler üzerinden göstermiş ve anlatmıştır. Modern müzecilik anlayışındaki sergileme biçimlerinde, öğrenmeyi destekleyecek ve motivasyonu arttıracak bilgilendirme ve yönlendirme tasarımı ile ilgili ulusal ve uluslararası düzeydeki müzelerden örnekler gösterilerek olması gereken tasarım yaklaşımları anlatılmıştır. Ayrıca bu örneklerden hareketle Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi'nde olması gereken tasarım yaklaşımının üzerinde durulmuş ve müze mekânında uygulamalı olarak öneriler geliştirilmiştir. Özellikle yenilikçilik, özgünlük, sergileme teknikleri çok detaylı biçimde görsel ve videolarla anlatılmıştır. Daha önceden başka müze ve ören yerleri için tasarlanmış tanıtım amaçlı tasarımlar gösterilerek, Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi'nde neler yapılabileceğine ilişkin fikirleri geliştirilmiştir.

Tasarım eleman ve ilkelerinin anlatımının ardından müze yerleşim alanından başlayarak, çevre düzenlemesi, depolar, sergi alanları, kafeterya, müze girişi, müze birinci katı, müze ikinci katı, çok amaçlı salonlar, sergileme teknikleri, etiketleme yöntemleri vb. alanları eğitimciler ve öğretmenler eşliğinde tek tek gezilerek değerlendirme yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur. Kapanış konuşmasının ardından eğitim süreci tamamlanmıştır.

Gerçekleştirilen eğitim, alınan dönütler, yapılan görüşmeler, gözlem ve incelemeler sonucunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiş ve buna yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

• İnceleme sonucunda müzenin organizasyon şemasının, yönetmeliğinin, eğitim programının, evrak ve defterlerin olmadığı; müze girişinde, gelen ziyaretçilerin alışveriş yapabileceği bir satış bölümü ile araç park yerlerine yer verilmediği anlaşılmıştır. Ayrıca özellikle bilgi verme, ilgiyi odaklama, öğrenmeyi güdüleme ve tanıtımda etkili olan modern sergileme anlayışının uygulanmadığı, müzede Bilecik yöresine ait olan ve kentin tanıtımında etkili olacağı düşünülen, değirmenlerin, tarihi Bilecik vadisinin ve tavan görünümünün yer almadığı saptanmıştır. Bunların yanısıra, teknolojik olanaklardan karekod, hologram, animasyon ve resim algılama yazılımları vb. dan yararlanılmadığı da belirlenmiştir. Müzenin kurumsal kimlik tasarımının yeterli olmadığı da belirlenen diğer bir konu olmuştur. Müzedeki görevli olan mevcut personelin müzecilik, müze eğitimi veya sanat tarihi konusunda eğitime ihtiyaç duydukları gözlemlenmiştir. Elde edilen bu verilere göre aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

◆ Levent Mercin / Rukiye Dilli

- Öncelikle müzenin organizasyon şemasının oluşturulması, bu kapsamda müzede görevlendirilecek personelin (müze müdürü, müze uzmanı, müze iç hizmetler şefi vb.) istihdamının sağlanması,
- Müzenin bulunduğu yol güzergâhı üzerinde kavşak yapılarak, müzeye ulaşımın ve giriş-çıkışın kolaylaştırılması,
- Müzenin amaç, kapsam, dayanak, işleyiş, görevlendirme, müze defterleri, güvenlik önlemleri gibi hususların kayıt altına alınması ve müzede görevlendirilecek kişilerin sorumluluklarının belirlenmesi amacıyla müzenin yönetmeliğinin oluşturulması,
- Müze eğitim etkinliklerinin planlanması,
- Bilecik kenti ile ilgili belgeseller edinilmesi,
- Müzenin amblemindeki perspektif hatasının düzeltilmesi,
- Müzenin kurumsal kimlik tasarımlarının hazırlanması (Ayaklı pano, antetli kağıt, fatura, kartvizit, rollup, afiş, broşür, araç giydirme, eşantıyon ürün vb.).
- Müzede arkeolojik ürün veya eserlerin de bulundurulması,
- Müzede yer alan kültür varlıklarının her birinin profesyonelce, ölçekli ve her yönden çekiminin yapılması, bilgilerinin girilerek envanter defterinin oluşturulması,
- Müzede görevlendirilecek personelin hem müzenin niteliğini arttırmak hem de bireysel gelişlerini sağlamak amacıyla farklı ulusal ve uluslar arası müzeleri ziyaret etmeleri, müzecilerle uzun süreli işbirliğine gitmeleri, laboratuvarları, depoları, müze atölyelerini ziyaret etmeleri (Ülkemizde ödüllü müzeler vardır. Örneğin; Bursa kent müzesi, Ankara arkeoloji müzesi, Çorum arkeoloji müzesi, Hatay arkeoloji müzesi, Antep Zeugma müzesi, Şanlıurfa müzesi, Topkapı sarayı vb.) .
- Bilgilendirme tasarımları görsel, eğitsel, pedagojik ve kuramsal kimliği yansıtacak şekilde yeniden düzenlenmesi; örneğin kurumsal kimliğin yansıtılması: müzenin logosundan başlayıp, müzenin içerisinde Bilecik'in sembollerinin özgün olanların bilgilendirme tasarımları üzerinde yansıtılması; başka kültürlerin sembollerinin yansıtılmaması (meander vb.),
- Müzede kullanılan sembollerin bazılarının yerel kültürü yansıtmadığından, yerel kültürü tanıtan ve yaşatan sembollerin kullanılması,
- Müzenin niteliğini arttıracak ve geçmişi hakkında bilgi vereceği düşünüldüğünden, su değerini Bilecik'in kültürel bir değeri olması nedeni ile maketinin yapılması.
- İş yükünün ağırlığı nedeniyle müzecilik alanında branşlaşma ve sürdürülebilirlik anlamında müzenin gelişiminin sağlanması için, müzede görevli personel ile belediye çalışanlarının görev ve sorumluluklarının netleştirilmesi;
- Müzede sürdürülebilirlik eğitim ve tanıtım faaliyetleri kapsamında, Bilecik şehrine özgü uygulamaların seçilmesine özen gösterilmesi,

"Bilecik Belediyesi Yaşayan Şehir Müzesi İçerik Yönetimi Sanat Tarihi Eğitim ve Dan... ◆

- Müze yönetimi müzede sürdürülebilirlik kavramını yerine getirebilmesi amacıyla farklı kurum ve kuruluşlarla işbirliği protokolleri imzalanması,
- Müze kütüphanesinde müzenin konseptine, müzeciliğe, kültür ve sanata, müze eğitimine vb. ilgili kitap, katalog vb. yayınlara yer verilmesi, bu eserlerin yayınevlerinden veya üniversitelerden ücretsiz talep edilmesi,
- Bilecik'in ilçelerinde var olan kültürel değerlerin tespit edilmesi ve mümkünse bunların müzeye kazandırılması, eğer asılları kazandırılmıyorsa bu değerlerin imitasyonlarının yaptırılarak müzede bunlara yer verilmesi,
- Müzedeki eserlerin onarım ve bakım (restorasyon ve konservasyon) çalışmalarının alanın uzmanları tarafından yerine getirilmesi,
- Bilecik'te somut olmayan kültürel mirasın araştırılması, belgelenmesi ve müzede sergilenecek-izlenebilecek şekilde yer verilmesi,
- Müzenin logotipinin üç boyutlu biçiminin hazırlanması, ziyaretçilerin önünde fotoğraf çekebileceği bir forma dönüştürülerek müze girişinde değerlendirilmesi,
- Müze girişine rüzgârlık bölümü yapılması,
- Satış reyonunda değerlendirilmek üzere eşantyon ürünleri ve hediyelik eşyaların tasarlanması,
- Müze içerisinde modern müzecilik anlayışına uygun sergileme yöntem, teknik araç gereç ve donanımın sağlanması (kioks, hologram, animasyon vb.),
- Müzedeki eserlerin korunması için eser ve ürünlerin özelliklerine göre ısı, nem, ışık oranları ayarlanması ve gerekli ekipmanın sağlanması,
- Müzenin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için bir eğitim atölyesinin oluşturulması,
- Müzede yer alan eser ve ürünlerin sağlıklı şartlarda korunabilmesi için eserin türüne göre depolar oluşturulması (ahşap, metal, tekstil, cam vb.),
- Gelecek ziyaretçilerin dinlenebilmesi ve vakit geçirebilmeleri için kafeterya oluşturulması,
- Müzeye gelecek okul çağındaki çocukların motivasyonlarını attırmak, güdülemek amacıyla eğitim materyalleri (belgesel, çalışma yaprakları, animasyon, tıpkıbasım, oyun kartları, bilgilendirme tasarımları) hazırlanması,
- Müzenin tanınması ve marka özelliğinin ön plana çıkartılması amacıyla müzenin maskotunun oluşturulması,
- Müze ziyaretçilerinin araçlarına rahat yer bulmaları açısından, müze park alanlarını gösteren yönlendirme levhalarının tasarlanması ve yerleştirilmesi,

◆ Levent Mercin / Rukiye Dilli

- Müze kafeterya alanının müzenin sol tarafında yer alan sütunlu bölmenin müzenin silüetini bozmadan kapatılarak müze satış alanı ve kafeterya (müze cafe) olarak değerlendirilmesi,
- Şeyh Edibali türbesinin yer aldığı vadi, Orhan Gazi, Ertuğrul Gazi Camii, Bilecik evleri ve köy yapısı ya da mahallesi, aşhane, değirmenlerin yer aldığı bölümlerinin de içinde olduğu kültürel alanın orijinal durumlarına sadık kalarak maketinin yapılması; ayrıca bu maketin iç aydınlatma sistemi ile izleyicilerin bu ortamın gece görüntüsünü de görebilmesi için teknolojiyen yararlanması,
- Çevresel sürdürülebilirlik açısından müzenin uygun yerlerine güneş panellerinin yerleştirilmesi çevre dostu müze imajının geliştirilmesi,
- Müze deposu olarak inşa edilmiş bölümün içeride bulundurulacak eserler açısında yalıtımının yapılması, güvenlik önleminin alınması, nem ve ısı ayarlarının yapıldıktan sonra depo olarak kullanılacak biçime dönüştürülmesi,
- Bilecik kültür mirası olarak Bilecik su değirmenlerinin de müze bahçesinde değerlendirilmesi amacı ile maketinin orijinal haline sadık kalınarak ve iklim şartlarına göre dayanıklı malzemeden yapılması,
- Bilecik saha çalışmalarının yapılarak, müze içerisinde örneğin özgün Bilecik tavan kaplamasının müze alanlarından birinde sergilenmesi,
- Yaşayan müze olarak yaşayan sokak fikrinin müzenin dışında bir alanda inşa edilmesi,
- Bilecik kültürel mirası olan Bilecik vitrayının müze içerisinde değerlendirilmesi,
- Müze sergi alanlarında vitrin aralarına serpiştirilmiş seramik küplerinin mutfak canlandırma alanında değerlendirilerek sergi alanlarının tasarım anlamında rahatlatılması,
- Geleneksel Almaşık duvar örgü tekniğinin müze içerisinde bir alanda kullanılarak gelecek nesillere aktarılması ve anlatılmasının sağlanması,
- Tasarımlarda geleneksel lefke taşının kullanabilmesi,
- Yöresel şerbetçi otu, çınar ağacı, söğüt gibi Bilecik'e özgü bitki çeşitlerinin müzede anlatılması ve değerlendirilmesi,
- Müzede sergilenen eserlerin önünde yer alan fotoblok üzerine basılmış kağıtların kaldırılarak onun yerine aharlı kağıda basılmış etiketlere yer verilmesi,
- Geçici sergilerin müzenin sürdürülebilirliği açısından önemli olduğundan müzede geçici sergileme bölümü oluşturulması,
- Osman Gazinin gördüğü rüya sergileme biçimlerinden biri olan hologram tekniği ile canlandırılması ve hikâyenin daha etkili hale getirilmesi,

- Müzenin bütününde yerel değerlerin anlatıldığı bilgilendirme tasarımları, tasarım ilke ve elemanlarına; kurumsal kimliği yansıtmasına, etkileyici ve özgün biçimde sunulmasına, illüstrasyonların ise geçmişte yansıtacak biçimde eskitme yani eski izlenimi verecek biçimde tasarlanmasına dikkat edilmesi,
- Osman Gazi soy ağacının çıkartılarak Osmanlı İmparatorluğunun oluşum ve genişleme sürecinin dijital olarak anlatıldığı bir mekân oluşturulması,
- Dış mekânda kullanılan mermer heykellerin müze bahçesindeki yeşil alanın içine yerleştirilmesi ve heykellerin altına ajur tekniği ile kesilmiş Bilecik mermerinin kullanıldığı kaidelerin üzerinde durmasının sağlanması; hatta gece de etkili olması için bu kaidelerin içine ışık sistemlerinin monte edilmesi,
- Bilecik'e özgü kültür varlığı kapsamındaki halı ve kilimlerin üzerindeki motiflerin araştırılması ve bunların tanıtıldığı bir ışıklı bilgilendirme tasarımı oluşturulması,
- Farklı sergileme tekniklerinin müze içerisinde değerlendirilmesi ve
- Müzenin Web sitesinin güncellenmesi gereklidir.